

ONUR TÜRKMEN'İN GİTAR İÇİN YAZILMIŞ “UNUTULMUŞ ÇOCUK ŞARKILARI III, YARASA” ADLI MİNYATÜRÜNÜN GİTAR TEKNİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Examination of Onur Türkmen's Miniature "Çocuk Şarkıları III, Yarasa" in Terms of Guitar Techniques That Are Used

Doç. Ceren BARAN

Sorbonne University, Paris/FRANCE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5101-2624>

Cite As: Baran, C. (2021). “Onur Türkmen’in Gitar İçin Yazılmış “Unutulmuş Çocuk Şarkıları III, Yarasa” Adlı Minyatürünün Gitar Teknikleri Bakımından İncelenmesi”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(50): 2284-2288

ÖZET

Türk bestecileri tarafından günümüze kadar gitar enstrümanı için birçok eser bestelenmiştir. Bu eserler çoğunlukla klasik notasyon ve teknikler kullanarak yazılmıştır.. Ülkemizde son yıllarda, 20. yüzyılda dünyada özgün bir akım olarak ortaya çıkan yeni müziğin gitar müziğine etkileri de görülmeye başlanmış ve besteciler tarafından kullanılan yeni teknikler ve nota yazım çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bu tekniklerin icracılar tarafından bilinmesi eserlerin yorumlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Türk besteci Onur Türkmen’in yeni müziğin ve Türk müziğinin harmanlanmasıyla bestelediği Unutulmuş Çocuk Şarkıları minyatürlerinden üçüncüsü olan Yarasa isimli eseri teknik ve yorumsal olarak incelenmiş, icracılara bu tekniklerin uygulanması konusunda tavsiyeler verilmiştir. İcra sırasında ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler : Gitar, Yeni Müzik, Yeni Teknikler, Minyatür

ABSTRACT

Turkish composers have composed many musical pieces for the guitar to date. These pieces have been composed generally by using classical notation and methods. The effects of new music, which has emerged as a new movement throughout the world in the 20th century, on the guitar music has been seen in recent years in our country and the new techniques and notation methods used by composers have emerged. For the interpretation of musical pieces, it is very important for the performers to know these techniques. In the present study, the musical piece titled “Yarasa (Bat)”, which is the third of Unutulmuş Çocuk Şarkıları (Forgotten Children Songs) miniatures, composed by Onur Türkmen, a Turkish composer, by harmonizing the new music and Turkish music was examined from technical and performance aspects and the performers are provided with recommendations about the implementation of these techniques. Solution suggestions for the problems arising during the performance were developed.

Keywords: Guitar, New Music, New Techniques, Miniature

1. GİRİŞ

Gitar enstrümanı için Türkiye’de bir çok besteci eserler üretmiş ve kapsamlı bir Türk gitar dağarcığı yaratılmasına ön ayak olmuşlardır. Bu bestecilerden en çok bilinenleri Bekir Küçükay, Turgay Erdener, İstemihan Taviloğlu, Ertuğrul Bayraktar, Ertuğ Korkmaz ve Safa Yeprem’dir. Dünyaca ünlü piyanist Fazıl Say’ın da gitar için bir konçertosu bulunmaktadır.(Kanneci,2001:18-27) Türk bestecilerinden Onur Türkmen, yeni müzik alanında yaptığı bestelerinin da etkisiyle, gitarın tınısal ve teknik imkanlarını sonuna kadar zorlayan eserlerini Türk müziği ile harmanlamış ve Türk gitar dağarcığına yeni renkler, teknikler katmıştır ve katmaya devam etmektedir. Bu teknikler arasında yankılı çekiş (reverb picking), kademeli pizzicato, armonik kullanımlı bartok pizzicatosu, düzensiz tremolo, ve armoniklerle scordatura kullanımı yer almaktadır.

2. AMAÇ

Bu çalışmada besteci Onur Türkmen’in gitar için yazdığı dört adet Unutulmuş Çocuk Şarkıları minyatüründen III numaralı yarasa isimli minyatür incelenmiş, kullanılan teknikler ve eserin icrası sırasında karşılaşılan ya da karşılaşılmaması muhtemel güçlükler ele alınarak, bunların icrasına yönelik çözümler üretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bu eseri çalmak isteyen gitaristler için açıklayıcı bir kaynak olması hedeflenmiştir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Onur Türkmen'in altı adet Unutulmuş Çocuk Şarkıları minyatüründen Yarasa isimli III numaralı Unutulmuş Çocuk Şarkısı performansa dayalı olarak incelenip araştırılarak elde edilen bulgular, analitik yöntemler ile bu çalışmada kullanılmıştır. 2018 yılında Petri Kümela Small Creatures Projesi için sipariş edilmiş, daha sonra besteci tarafından Ceren Baran'a ithaf edilmiş olan Unutulmuş Çocuk Şarkıları albümüne dahil edilmiş olan minyatür, besteci ile birebir olarak çalışılmış, saptanan yorumsal sorunlar incelenip, analiz edilerek ilgili sorunlara çözüm önerileri üretilmiştir.

4. YANKILI ÇEKİŞ

Klasik gitar çalışmada sağ el tekniğinde apoyendo ya da tirando denilen iki teknik kullanılmaktadır. Apoyendo tekniğinde teli çeken parmak bir üst tele yaslanmakta iken, tirando tekniğinde teli çektikten sonra parmak bir sonraki tele doğru hareket etmekte fakat bir sonraki tele yaslanmadan havaya doğru çekilmektedir. Bu iki teknikte de parmaklar avuç içine doğru çekilmektedir.

Türkmen'in Yarasa eserindeki sağ el çalımında ise gitarda ilk defa görülen bir teknik kullanılmaktadır. Tel i ve m parmakları ile alttan yakalanmaktadır ve bartok pizzicatosu yapar gibi çekilmektedir. (Şekil 1) Tüm eserin bu şekilde çalınması gerektiği eserin başındaki açıklama kısmında belirtilmiştir. Bu kullanımda parça boyunca ses deliğinin tamamen açık bırakılması, hiç bir şekilde sağ el tarafından kapatılmaması ve böylece tüm tellerde oluşan tam rezonansın korunması amaçlanmıştır. Bu kullanım piyanodaki pedal kullanımını çağrıştırmaktadır ve notasyona ikinci bir dizek eklenerek mi notasıyla gösterilmiştir. (Şekil 2) Türkmen bu tekniği « reverb picking » olarak adlandırmıştır.

Bu teknik alışılmadık dışında çalarken sağ el avucunu açık tutmayı gerektirmektedir ve el dengesinin sağlanması açısından parçadan ayrı olarak çalışılması yerinde olabilir.

Şekil 1 : Yarasa'da sağ el kullanımı

Şekil 2 : Yarasa, 1. ölçü. Rezonans tınlaması

5. KADEMELİ PIZZICATO

Pizzicatonun (susturulmuş ses) gitarda standart kullanımı sağ elin yan kısmı ile eşiğe yakın bir bölgede telleri kapatarak ve aynı anda parmaklar ile çalarak yapılmaktadır.1(Panayotov, 2011 : 60-61) Pizzicato gitar eserlerinde genelde bir pasaj veya bir bölüm için kullanılmaktadır. Onur Türkmen yarasa eserinde bu tekniği 26. ölçüden itibaren bir pasaj için kullanmıştır fakat 13. ve 14. ölçüde pizzicato tekniğini kademeli olarak kullanmıştır. Teli alttan çekme tekniği kullanılarak tekrarlanan üç nota, sonrasında yavaş yavaş pizzicato olarak kullanılmaya başlanmaktadır ve sonunda tamamen pizzicato olarak çalınmaktadır. (Şekil 3)

♩ = ca. 138

The number of repeats is determined by the effect of the *decrescendo* - - - - -

gradually mute with right hand → * *pizz.* no more reverb picking

after the first in **random order**

ca. 4''

ppp *pppp*

(no sustained reverb pitch when muted)

disappear dal niente

Şekil 3 : Yarasa, Ölçü 13-14. Kademeli pizzicato

İcracının bu ölçüleri serbestçe çalabilmesi için ölçünün tekrar sayısı besteci tarafından icracıya bırakılmıştır. Bu noktada icracı yankılı çekiş tekniğinden pizzicato tekniğine kademeli olarak geçeceği için avuç içini gitara döndürecek şekilde bileğini sola ve içe doğru çevirmelidir. Tekrar sayısının belirsiz oluşu icracıya bu bilek hareketini yapmak için zaman kazandırmaktadır.

6. ARMONİK KULLANIMLI BARTOK PIZZICATOSU

Bartok pizzicatosunun ismi Macar besteci Béla Bartók'un adından gelmektedir. Bu teknikte icracı sağ eli kullanarak, çok yüksek tonda bir ses çıkartmak için teli çok güçlü bir şekilde klavyeden uzaklaştırarak çeker. Bartók bu tekniği yaylı çalgılar için kullanmıştır.(Çoğulu, 2011 : 38) Bu teknik günümüz gitar müziği bestecileri tarafından sıkça kullanılmaktadır ve sağ el p parmağının teli alttan kavraması ve güçlü bir şekilde çekmesi ile ortaya çıkmaktadır.

Onur Türkmen Unutulmuş Çocuk Şarkıları III, Yarasa'da bu tekniği sol el armonik tekniği ile harmanlamış ve özgün bir teknik ortaya koymuştur. Bu kullanımda elmas şeklinde notadan anlaşılacağı üzere (Şekil 4) sol el 6.tel 4. perde üzerinde armonik yaparken, sağ el de bartok pizzicatosuyla teli çekmektedir.

Bu teknik kullanımından önceki notalarda yankılı çekiş tekniği kullanıldığı için, icracı tarafından sağ el hızla bartok pizzicatosuna hazırlanmalı ve bilek çevrilmelidir. Yankılı çekişte elin iç tarafı açık ve yukarı doğru bakmakta iken, Bartok pizzicatosunda el tamamen kapalı ve bileğin iç tarafı tellere doğru döndürülmüştür.

VII

6 (Bartok pizz. w/ thumb)

ffz

Şekil 4. Yarasa, 5. ölçü. Armonik kullanımlı bartok pizzicatosu

7. DÜZENSİZ TREMOLO

Gitarda klasik tremolo tekniği p-a-m-i parmakları (Sırasıyla baş parmak, yüzük, orta ve işaret parmağı) kullanılarak yapılmaktadır. Gitar enstümanında seslerin uzaması yaylı ya da üflemeli çalgılara göre daha zor olduğu için, genelde besteci tarafından tremolo tekniği ile yapılan nota tekrarlarıyla seslerin uzadığı hissiyatını vermek amaçlanmaktadır.(Josel ve Taso, 2014 : 62-63) Tremolo bazı icracılar tarafından i-m-i (sırasıyla işaret, orta ve tekrar işaret parmağı) gibi farklı parmak kombinasyonlarıyla da yapılabilmektedir. Bazı yeni müzik bestecileri p parmağı ile de tremolo kullanımına yer vermiştir. (Lunn, 2010 : 29-30)

Türkmen, Unutulmuş Çocuk Şarkıları III Yarasa eserinde rastgele tremolo tekniği kullanmıştır. Bu kullanım daha önce gitar dağarcığında görülmemekle birlikte, besteci bu tekniği Z işareti ile simgelemiştir. (Şekil 5)

Besteci bu teknikteki düzensizliği gürlük dereceleri ile de ilişkilendirmiştir. Pianodan başlayan hareketi iki ölçü içerisinde sforzandoya taşıyarak, iki ölçülük döngüler yaratmıştır. Besteci birebir yapılan çalışmalarda bu döngülerle yarasanın hareketlerini betimlediğini betirtmiştir.

Bu tekniği kullanırken icracının i parmağıyla (işaret parmağı) aşağı yukarı hızlı rasquadoya benzeyen hareketler yapması gerekmektedir. Baş parmağı 6. tele dayamak el dengesini sağlamak açısından icracıya yardımcı bulunacaktır.

Şekil 5 : Yarasa, 16. ölçü. Düzensiz tremolo

8. ARMONİKLERLE SCORDATURA

Gitar tellerin rahat akord edilebilme özelliği açısından farklı akord kombinasyonları yapmaya uygun bir enstrümandır. Gitarın standart akoru en kalın telden itibaren mi-la-re-sol-si-mi'den (E2-A2-D3-G3-B3-E3) oluşmaktadır. Bununla birlikte, gitar dağarcığında 6. tel olan mi telinin re notasına akordlanmasına sıkça rastlanmaktadır. Bazı eserlerde 5. tel la telinin sol notasına akord edildiği de görülmektedir. Yeni müzik bestecileri gitar eserlerinde farklı nota kombinasyonları kullanabilmektedirler. (Cano, 2016 : 47-48)

Unutulmuş Çocuk şarkıları III, Yarasa eserinde gitarın akordunda sent sapmaları yapılarak değişikliğe gidilmiştir. Eşit tampere sistemde bir oktav 1200 sent ve ikili aralık 100 sent olarak belirlenmiştir. (Stock, 2007) Parçada akordlama, 6.tel 6. perdedeki harmonik üzerinden yola çıkılarak yapılmaktadır. 6. tel 6. perde harmonik sabit tutularak, 4. tel 5. perde harmonik bu sese akord edilir. 6. tel 6. perdeden boş tel mi (E2) nin 7. doğuşkanı D5 notası elde edilir. Bu doğuşkan bu notanın eşit tamperemadaki versiyonundan (yani piyanodaki D5 notası) 31 cent daha pestir. Aynı şekilde bu iki harmonik sabit tutularak, 2. tel 3. perdedeki re notası bu iki harmoniğe göre akord edilir. Bu şekilde değişen 2. ve 4. telde diğer tellere göre yaklaşık 31 sent pes olacak şekilde akord farkı yaratılmak amaçlanmıştır. Bu değişimin nota üzerinde gösterimi şekil 6 da verilmiştir.

Bu akord değişimleri sırasında icracının akordlamaya 6. tel odaklı başlaması yerinde olacaktır. Akord yapılırken telleri birkaç kere gitar tablasının tersine doğru çekerek akordu sabitlemek parça içerisinde akordun sabit kalmasını sağlayacaktır.

Tempo 1
(♩ = 210)

Stringendo
(a groove, loop)

Spectrum like picking tremolo

Şekil 6 : Yarasa, 16. ölçü. Armoniklerle scordatura

9. SONUÇ

Bu çalışmada Onur Türkmen'in yazdığı yarasa adlı III numaralı Unutulmuş Çocuk Şarkıları minyatürü incelenmiş, eserde kullanılan özgün teknikler ve icracıların karşılaşılabileceği güçlükler ele alınıp, eserin icrası için öneriler sunulmuştur. İcracılar için yeni tekniklerin kullanıldığı bir eserin iyi yorumlanması bu tekniklere olan hakimiyetleri ile doğru orantılıdır. Bu eserde kullanılan beş adet özgün teknik incelenerek icracılara bu tekniklerin kullanımı için yarar sağlayacak yöntemler aktarılmıştır.

KAYNAKÇA

- Çoğulu, T. (2011). The Adaptation of Bağlama Techniques into Classical Guitar Performance, VDM Publishing. Almanya
- José Gómez Cano, P. (2016). Modern Guitar Techniques; a view of History, Convergence of Musical Traditions and Contemporary Works. (Doktora tezi). California : Üniversite Yayınları.
- Josel, S. F. ve Tsao, M. (2014) The Techniques of Guitar Playing. Gothenburg : Üniversite yayınları. Almanya
- Kanneci, A. (2001) Gitar İçin Beste Yapmış Türk Bestecilerinin Eğitimi ve Yapıtlarının Uluslararası Gitar Repertuarındaki Yeri. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi :Üniversite yayınları. Ankara
- Lunn, R. Allan. (2010) Extended Techniques for the Classical Guitar: A Guide for Composers. (Doktora tezi). The Ohio State University : Üniversite Yayınları
- Panayotov, (2011) P. Methodology of Guitar Instruction. New Bulgarian University : Üniversite Yayınları. Sofya
- Stock, Jonathan P. J. (2007) Alexander J. Ellis and His Place in the History of Ethnomusicology. Ethnomusicology, vol. 51, no. 2